

Дисципліна з підготовки доктора філософії:

Офтальмологія

Спеціальність	«Медицина»
Освітньо-наукова програма	«Медицина», 222
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Навчальний рік	2025-2026
Статус дисципліни (обов'язкова/вибіркова)	Обов'язкова, цикл професійної підготовки
Мова викладання	українська
Загальне навантаження	8 кредитів ЄКТС
Курс / семестр	2 рік /3-4 семестр, 3 рік/ 5-6 семестр
Укладач (і)	Доцент Гріжимальська К.Ю. Доцент Салдан Ю.Й., Доцент Веретельник С. П. Асистент Сандурський С.О.
Викладач (і), гостьові лектори	Доцент Гріжимальська К.Ю. Доцент Веретельник С. П., Доцент Салдан Ю.Й., Доцент Жмудь Т.М.
Місце проведення, контакти	Кафедра Очних хвороб Адреса: 21028, м.Вінниця, Пирогова 56, телефон +380432570813 ophthalmology@vnmu.edu.ua

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

АНОТАЦІЯ

Аспіранту для вивчення винесені питання диференційної діагностики та найновітніші наукові дані щодо найбільш поширених захворювань органу зору, зокрема запального, дегенеративного та посттравматичного характеру, з наданням невідкладної допомоги при основних невідкладних станах в розрізі вищевказаних напрямків та диспансерний нагляд.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою викладання навчальної дисципліни “Офтальмологія” є формування цілісного уявлення про будову і функціонування зорової сенсорної системи в нормі та при патологічних станах, освоєння сучасних методів клінічних досліджень з використанням широкого спектру класичних та альтернативних підходів до діагностики та лікування; формування системних базисних знань; вдосконалення професійних вмінь та практичних навичок, що складають основу майбутньої професійної діяльності

Основними завданнями вивчення дисципліни є вивчення теоретичних основ та практичних методів в області проведення експериментальних, до клінічних та клінічних досліджень в офтальмології. Розробка методичних підходів, практичне проведення та аналіз результатів запланованого дослідження, оформлення звітної документації.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Після успішного вивчення дисципліни здобувач зможе:

- RH5 Розробляти дизайн та план наукового дослідження
- RH7 Пояснювати принципи, специфічність та чутливість методів дослідження, інформативність обраних показників
- RH9 Аналізувати результати наукових досліджень, використовувати методи статистичного дослідження
- RH11 Презентувати результати наукових досліджень у формі презентації, постерних доповідей, публікацій
- RH12 Розвивати комунікації в професійному середовищі й громадській сфері
- RH16 Дотримуватися етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами
- RH17 Дотримуватися академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів

3. РОЗПОДІЛ ЗА ВИДАМИ ЗАНЯТЬ ТА ГОДИНАМИ НАВЧАННЯ

Вид занять	Години
Практика медична	60
Практичні заняття	90
Самостійна роботи	90
Всього	240

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

3. Теми практичних занять

№	Назви змістових модулів і тем
	МОДУЛЬ 1
1.	Історія розвитку офтальмології, як науки та клінічної дисципліни
2.	Епідеміологія та поширеність захворювань органа зору.
3.	Структура та організація офтальмологічної служби в Україні. Основні аспекти та поняття роботи лікаря – офтальмолога, права та обов'язки.
4.	Організація та види соціальної та медичної реабілітації офтальмологічної допомоги слабкозорим та сліпим.
5.	Захворювання очей, які підлягають диспансерному нагляду. Основи діагностики та профілактичного лікування цих захворювань
6.	Лікарсько-трудова експертиза при захворюваннях та пошкодженнях органа зору. Професійні захворювання органа зору. Питання реабілітації.
	МОДУЛЬ 2
7.	Розвиток, нормальна анатомія та гістологія органа зору
8.	Анатомія орбіти. Зв'язок захворювань орбіти з патологією суміжних структур. Ознаки тромбозу кавернозного синуса. Отвори очниці та судини, які через них проходять. Методи дослідження.
9.	Анатомія м'язів очного яблука та повік, методи дослідження
10.	Анатомія кон'юнктиви та сльозового апарату, методи дослідження
11.	Зоровий шлях, зоровий нерв, методи їх дослідження
12.	Фізіологія органа зору, зорові функції та методи їх дослідження
13.	Рухова та чутлива іннервація очного яблука. Циліарний вузол. Анестезія, акінезія в хірургії ока.

14.	Кровообіг очного яблука та його придаткового апарату. Методи дослідження кровотоку.
15.	Передня камера ока, зміни її глибини та вмісту при патологічних станах, методи дослідження
16.	Будова рогівки. Іннервація, трофіка та методи дослідження.
17.	Будова та функції райдужки та судинної оболонки. Зіничні реакції в нормі та при патології. Методи дослідження
18.	Будова та функції та методи дослідження кришталіка, вікові зміни.
19.	Будова та функції, методи дослідження скловидного тіла та сітківки.
МОДУЛЬ 3	
20.	Ембріональний розвиток очного яблука. Філогенез зорового аналізатора, вікові особливості розвитку ока.
21.	Аспекти діагностики, лікування вроджених вад розвитку зорового аналізатора. Тактика ведення хворого.
22.	Причини зниження зору та сліпоти в дитячому віці. Основи діагностики та профілактики вроджених захворювань.
23.	Оптична система, рефракція та акомодация ока. Геометрична оптика.
24.	Види клінічної рефракції, клініка еметропії та аметропії.
25.	Клінічні показники діяльності акомодации ока та клінічні форми її порушення
26.	Методи дослідження рефракції та акомодации ока.
27.	Методи усунення дефектів зору і лікування при аметропіях.
28.	Фізіологія та патологія бінокулярного зору. Косоокість : клініка, діагностика, види лікування. Ністагм.
МОДУЛЬ 4	
29.	Особливості перебігу запальних захворювань органа зору. Види та значення гематофтальмічного бар'єру в розвитку та перебігу запальних захворювань органа зору.
30.	Сучасне уявлення про структуру та функції кон'юнктиви. Діагностичні можливості в визначенні запальних та дистрофічних процесів кон'юнктиви (ССО, птеригіум, доброякісні та злоякісні новоутворення кон'юнктиви ітд)
31.	Особливості перебігу запальних процесів у слізній залозі, їх значення в клінічній картині загальних інфекційних ураженнях організму. Вікові зміни сліззовивідних шляхів та їх вплив на розвиток запальних захворювань ока.
32.	Особливості будови рогівки. Сучасне уявлення про механічні властивості рогівки, методи їх дослідження, їх значення в розвитку дегенеративних та запальних процесів.
33.	Основні поняття та особливості будови повік, їх вікові зміни. Перебіг та ускладнення запальних процесів повік. Сучасні підходи до оперативних втручань на повіках за медичними та косметичними показами. Покази та протипокази до введення косметологічних речовин.
34.	Симптоми, ознаки, та імунобіологічні методи діагностики увеїтів, пов'язаних з системними захворюваннями (HLA, CD). Основні напрямки неспецифічної терапії та хірургічне лікування наслідків та ускладнень увеїтів.
35.	Захворювання зорового нерву та тракту, пов'язані з системними демієлінізуючими хворобами, новоутвореннями, запальними процесами головного мозку. Диференційна діагностика з інфекційними, токсичними та запальними ураженнями зорового нерва.

МОДУЛЬ 5	
36.	Загальна семіотика і класифікація дистрофічних захворювань рогівки. Спеціальні методи дослідження рогівки.
37.	Захворювання, дистрофічні зміни кришталика. Класифікація катаракт. Види діагностики та лікування. Ускладнення.
38.	Глаукома: етіологія та патогенез, методи дослідження. Гідродинаміка та гідростатика ока. Патогенетичні механізми. Види лікування, особливості фармакотерапії.
39.	Дистрофія рогівки. Хірургічне лікування гострого та хронічного кератоконуса. Пересадка рогівки. Кератопротезування.
40.	Захворювання сітківки. Відшарування сітківки. Види діагностики, сучасні аспекти лікування.
41.	Захворювання скловидного тіла. Клінічні варіанти деструктивних змін скловидного тіла, їх діагностика.
42.	Показання до вітреальної хірургії. Техніка операцій на скловидному тілі, ускладнення.
43.	Порушення артеріального та венозного кровообігу сітківки. Діагностика, лікування, наслідки.
44.	Актуальні питання діагностики и лікування різних форм ВМД. Діабетична ретинопатія: діагностика, лікування.
45.	Офтальмологічні симптоми при загальних захворюваннях організму, синдромах. Сучасні методи діагностика, лікування.
46.	Новоутворення органу зору. Їх діагностика, лікування, диференційна діагностика з набутими інволюційно-дистрофічними захворюваннями та вродженими патологіями.
МОДУЛЬ 6	
47.	Пошкодження та поранення органу зору. Особливості травм бойового походження.
48.	Пошкодження придатків органу зору та орбіти. Проникні та непроникні поранення. Лікування, методи видалення сторонніх тіл. Лікування металозу ока, як ускладнення.
49.	Контузії очного яблука. Діагностика, лікування.
50.	Опіки очей. Етіологія, патогенез, клініка, лікування.
51.	Інші пошкодження очей.

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Пояснення, бесіда, організація дослідження, розповідь, ілюстрація, спостереження, клінічно-дослідні роботи, навчальна дискусія, обговорення будь-якого питання навчального матеріалу, пізнавальні ігри.

Для ефективного проведення практичних занять використовується три методи: перший – частково-пошуковий, який полягає в організації активного пошуку розв'язання висунутих під керівництвом викладача завдань; другий метод – репродуктивний метод, який передбачає застосування вивченого матеріалу на основі зразка або експериментальної моделі; третій метод – метод проблемного викладання: використовуючи будь-які джерела і засоби, викладач перед викладенням матеріалу ставить перед слухачами проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім шляхом порівняння різних підходів, демонструє спосіб розв'язання поставленого завдання.

Під час виконання самостійної роботи аспіранти використовують дослідницький метод: самостійно вивчають рекомендовану літературу, ведуть спостереження і виміри та виконують інші пошукові дії в гуртках.

6. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ДИСЦИПЛІНИ - іспит ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ

Усний контроль: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване; письмовий контроль; програмований контроль.

7. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Форма підсумкового контролю успішності навчання (для іспиту): оцінка з дисципліни здобувача складається з суми балів поточного контролю та балів, отриманих за іспит..

Форма поточного контролю успішності навчання (для іспиту): сума балів поточного контролю визначається на основі оцінок поточної навчальної діяльності здобувача із всіх тем за традиційною 4-бальною системою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно)

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання кожної теми (для іспиту):

Оцінка "відмінно" виставляється у випадку, коли здобувач знає зміст теми заняття у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпні, точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню складності, самостійно генерує інноваційні ідеї.

Оцінка "добре" виставляється за умови, коли здобувач знає зміст теми заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання здобувач відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках.

Оцінка "задовільно" ставиться здобувачу на основі його знань всього змісту теми заняття та при задовільному рівні його розуміння. Здобувач спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчуваючи складнощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно.

Оцінка "незадовільно" виставляється у випадках, коли знання і вміння здобувача не відповідають вимогам "задовільної" оцінки.

Оцінювання самостійної роботи (для іспиту/диференційованого заліку).

Оцінювання самостійної роботи здобувачів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному практичному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється при проведенні іспиту.

Критерії оцінювання під час проведення іспиту:

Оцінка "відмінно" (80-71) виставляється у випадку, коли здобувач під час співбесіди та виконання отриманого завдання відповів на всі поставлені (екзаменаторами в разі іспиту) запитання з дисципліни у повному обсязі, може проілюструвати відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпні, точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок; вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню

складності, самостійно генерує інноваційні ідеї. В межах діапазону балів оцінювання відбувається з урахуванням окремих несуттєвих неточностей.

Оцінка "добре" (70-61) виставляється за умови, коли здобувач під час співбесіди та виконання отриманого завдання добре відповідає і добре розуміє всі поставлені (екзаменаторами) запитання з дисципліни, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання здобувач відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках. В межах діапазону балів оцінювання відбувається з урахуванням окремих допущених помилок.

Оцінка "задовільно" (60-50) ставиться здобувачу на основі його знань всього змісту поставлених (екзаменаторами) під час співбесіди запитань, виконав отримане завдання і продемонстрував задовільний рівень розуміння та вмінь. Здобувач спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчуваючи складнощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно. В межах діапазону балів оцінювання відбувається з урахуванням кількості допущених помилок. Оцінка "незадовільно" виставляється у випадках, коли знання і вміння здобувача не відповідають вимогам "задовільної" оцінки.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (для екзамену/ диференційованого заліку)
180-200	A	відмінно
170-179,9	B	добре
160-169,9	C	
141-159,9	D	задовільно
122-140,99	E	
	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчально – методичне забезпечення навчального процесу передбачає використання: державних стандартів освіти, навчальних планів, підручників та навчальних посібників, відео- та фотоматеріали кафедри, методичних матеріалів до практичних занять, тестових та електронних варіантів тестів для поточного і підсумкового контролю, методичних матеріалів для організації самостійної роботи аспірантів, навчального обладнання та лабораторного устаткування.

10. ПОЛІТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Виконання навчальних завдань і робота за дисципліною має відповідати вимогам «Кодексу академічної доброчесності та корпоративної етики ВНМУ ім. М.І. Пирогова» (https://www.vnmu.edu.ua/downloads/other/kodex_akad_dobro.PDF).

Відпрацювання пропущених аудиторних занять, повторне проходження контрольних заходів, а також процедури оскарження результатів проведення контрольних заходів здійснюються згідно «Положення про організацію освітнього процесу для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова» (https://www.vnmu.edu.ua/downloads/other/pologPhD_org.pdf)

11. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Навчально-методичне забезпечення дисципліни оприлюднено на сайті кафедри очних хвороб. Маршрут отримання матеріалів <https://www.vnmu.edu.ua/кафедра-очних-хвороб> /аспіранту

ЛІТЕРАТУРА

Анатомія і фізіологія органу зору.

1. Афанасьєв Ю. І., Юріна Н. А., Котовський Є. Ф. та ін. Гістологія, ембріологія, цитологія: підручник / за ред. О. І. Волкова. Київ: ВСВ «Медицина», 2020. 800 с.
2. Головацький А. С., Черкасов В. Г., Сапін М. Р. та ін. Анатомія людини: у 3-х т. Том 3. Вінниця: Нова Книга, 2020. 384 с.
3. Жабоедов Г. Д., Скрипник Р. Л. Офтальмологія: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2011. 424 с.
4. Guyton A. C., Hall J. E. Textbook of Medical Physiology. 14th ed. Philadelphia, PA: Elsevier, 2020. 1152 p.
5. Levin L. A., et al. Adler's Physiology of the Eye. 12th ed. Edinburgh: Elsevier, 2022. 928 p.
6. Вит В.В. Строение зрительной системы человека. – Одесса: Астропринт, 2003. – 664 с.

Ускладнена міопія, теорії прогресування, профілактика, клініка, лікування, диспансеризація.

1. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
2. Сергієнко Н. М., Сергієнко А. М. Клінічна рефракція та акомодация. Київ, 2011. 147 с. 3. Англійською мовою
4. Borish I. M., Benjamin W. J. Borish's Clinical Refraction. 2nd ed. St. Louis: Butterworth-Heinemann, 2006. 1920 p.
5. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.
6. Smith E. L. III, Frick K. D., eds. Myopia Management: A Clinical Manual. Cham: Springer, 2021. 250 p.
7. Yanoff M., Duker J. S., eds. Ophthalmology. 6th ed. Edinburgh: Elsevier, 2023. 1440 p.

Особливості підбору складних окулярів при аномаліях рефракції, контактні лінзи, ортокератологія. Рефракційна хірургія, покази, протипокази, техніка виконання, ускладнення, наслідки.

1. Сергієнко Н. М., Сергієнко А. М. Клінічна рефракція та акомодация. Київ, 2011. 147 с.
2. American Academy of Ophthalmology. Refractive Surgery. Section 13, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 320 p.
3. Azar D. T., ed. Refractive Surgery. 3rd ed. Edinburgh: Elsevier, 2019. 1088 p.
4. Borish I. M., Benjamin W. J. Borish's Clinical Refraction. 2nd ed. St. Louis: Butterworth-Heinemann, 2006. 1920 p.
5. Efron N., ed. Contact Lenses. 4th ed. Edinburgh: Elsevier, 2018. 448 p.
6. Mountford J., Ruston D., Dave T. Orthokeratology: Principles and Practice. London: Butterworth-Heinemann, 2004. 352 p.
7. Wang M., ed. Corneal Topography in the Wavefront Era: A Guide for Clinical Application. 2nd ed. Thorofare, NJ: Slack Incorporated, 2006. 368 p.

Катаракта, класифікація, патогенез, клініка, діагностика, лікування. Загальні принципи оперативної техніки.

1. Жабоедов Г. Д., Скрипник Р. Л. Офтальмологія: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2011. 424 с.
2. American Academy of Ophthalmology. Lens and Cataract. Section 11, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 244 p.
3. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.

Дистрофічні захворювання сітківки, класифікація, патогенез, діагностика, лікування.

1. Пасечнікова Н. В., ред. Вікова макулярна дегенерація. Одеса: ТЕС, 2012. 160 с.
2. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
3. АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ
4. American Academy of Ophthalmology. Retina and Vitreous. Section 12, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 496 p.
5. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.
6. Ryan S. J., Sadda S. R., Hinton D. R., eds. Ryan's Retina. 7th ed. Edinburgh: Elsevier, 2022. 2560 p.

Гострі порушення кровообігу в судинах сітчастої оболонки. Ішемічний синдром.

1. Жабоедов Г. Д., Скрипник Р. Л. Офтальмологія: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2011. 424 с.
2. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
3. АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ
4. American Academy of Ophthalmology. Retina and Vitreous. Section 12, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 496 p.
5. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.
6. Ryan S. J., Sadda S. R., Hinton D. R., eds. Ryan's Retina. 7th ed. Edinburgh: Elsevier, 2022. 2560 p.

Відшарування сітківки, діагностика, перша допомога. Види оперативних втручань

1. Жабоедов Г. Д., Скрипник Р. Л. Офтальмологія: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2011. 424 с.
2. Пасечнікова Н. В., Науменко В. О., та ін. Інтраокулярна та вітреоретинальна хірургія. Одеса: ТЕС, 2014. 212 с.
3. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
4. American Academy of Ophthalmology. Retina and Vitreous. Section 12, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 496 p.
5. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.
6. Kreissig I. A Practical Guide to Minimal Surgery for Retinal Detachment. Stuttgart: Thieme, 2000. 256 p.
7. Ryan S. J., Sadda S. R., Hinton D. R., eds. Ryan's Retina. 7th ed. Edinburgh: Elsevier, 2022. 2560 p.

Захворювання зорового нерву. Застійний диск зорового нерву. Зміни органу зору при захворюваннях головного мозку.

1. Жабоедов Г. Д., Кір'ян О. В. Нейроофтальмологія. Київ: ВСВ «Медицина», 2012. 160 с.
2. Зозуля І. С., та ін. Невідкладні стани в неврології. Київ: "Здоров'я", 2006. 656 с.
3. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
4. Скоромец А. А., Скоромец А. П., Скоромец Т. А. Нервные болезни. 10-е изд. Москва: МЕДпресс-информ, 2017. 560 с.
5. Англійською мовою
6. American Academy of Ophthalmology. Neuro-Ophthalmology. Section 5, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 512 p.
7. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.
8. Miller N. R., Newman N. J., Biousse V., Kerrison J. B., eds. Walsh and Hoyt's Clinical Neuro-Ophthalmology. 6th ed. Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins, 2005. 2500 p.

Новоутворення орбіти, повік та кон'юнктиви. Клініка, діагностика, лікування.

1. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
2. Усенко К. О., Усенко О. Ю. Офтальмоонкологія. Дніпропетровськ: "АРТ-ПРЕС", 2007. 184 с.
3. American Academy of Ophthalmology. Orbit, Eyelids, and Lacrimal System. Section 7, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 360 p.
4. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.
5. Nesi F. A., et al., eds. Oculoplastic Surgery: The Essentials. New York: Thieme Medical Publishers, 2022. 350 p.
6. Shields J. A., Shields C. L., Karcioğlu Z. A., eds. Eyelid, Conjunctival, and Orbital Tumors: An Atlas and Textbook. 3rd ed. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer, 2016. 640 p.

Новоутворення судинної оболонки та сітківки. Клініка, діагностика, лікування.

1. Бровкіна А. Ф. Офтальмоонкологія: посібник для лікарів. Москва: Медицина, 2002. 424 с.
2. Усенко К. О., Усенко О. Ю. Офтальмоонкологія. Дніпропетровськ: "АРТ-ПРЕС", 2007. 184 с.
3. American Academy of Ophthalmology. Ophthalmic Pathology and Intraocular Tumors. Section 4, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 448 p.
4. Shields J. A., Shields C. L. Intraocular Tumors: An Atlas and Textbook. 3rd ed. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer, 2016. 640 p.

Зміни органа зору при ендокринних захворюваннях та хворобах обміну речовин.

1. Бровкіна А. Ф. Эндокринная офтальмопатия. Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2008. 176 с.
2. Пасечнікова Н. В., ред. Діабетична ретинопатія та інші ураження очей при цукровому діабеті. Одеса: ТЕС, 2010. 160 с.
3. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
4. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.
5. Ryan S. J., Sadda S. R., Hinton D. R., eds. Ryan's Retina. 7th ed. Edinburgh: Elsevier, 2022. 2560 p.

6. Tabbara K. F., Gold D. H., eds. The Eye in Systemic Disease. 2nd ed. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer, 2006. 800 p.

Диференційна діагностика екзофтальмів. Тактика ведення хворих.

1. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
2. АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ
3. American Academy of Ophthalmology. Orbit, Eyelids, and Lacrimal System. Section 7, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 360 p.
4. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.
5. Douglas R., scarring J., eds. Thyroid Eye Disease. New York: Springer, 2020. 350 p.
6. Shields J. A., Shields C. L., Karciloglu Z. A., eds. Eyelid, Conjunctival, and Orbital Tumors: An Atlas and Textbook. 3rd ed. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer, 2016. 640 p.

Диференційна діагностика гемофтальмів, проліферативні захворювання скловидного тіла. Вітреоретинальна хірургія.

1. Жабоедов Г. Д., Скрипник Р. Л. Офтальмологія: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2011. 424 с.
2. Пасечнікова Н. В., Науменко В. О., та ін. Інтраокулярна та вітреоретинальна хірургія. Одеса: ТЕС, 2014. 212 с.
3. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
4. American Academy of Ophthalmology. Retina and Vitreous. Section 12, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 496 p.
5. Jousseaume A. M., ed. Retinal Vascular Disease. Berlin: Springer, 2018. 865 p.
6. Ryan S. J., Sadda S. R., Hinton D. R., eds. Ryan's Retina. 7th ed. Edinburgh: Elsevier, 2022. 2560 p.
7. Virgili G., Parravano M., eds. Vitreoretinal Surgery. Cham: Springer, 2020. 250 p.

Зміни органів зору при захворюваннях серцево-судинної, нервової системи, патології кровотворення, нирок, ЛОР та ЧЛ.

1. Готь І. М., та ін. Хвороби вуха, горла, носа. Львів: Надія-С, 2005. 430 с.
2. Жабоедов Г. Д., Кір'ян О. В. Нейроофтальмологія. Київ: ВСВ «Медицина», 2012. 160 с.
3. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
4. American Academy of Ophthalmology. Retina and Vitreous. Section 12, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 496 p.
5. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.
6. Miller N. R., Newman N. J., Biousse V., Kerrison J. B., eds. Walsh and Hoyt's Clinical Neuro-Ophthalmology. 6th ed. Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins, 2005. 2500 p.
7. Tabbara K. F., Gold D. H., eds. The Eye in Systemic Disease. 2nd ed. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer, 2006. 800 p.

Зміни органу зору при інфекційних хворобах та інтоксикаціях.

1. Жабоедов Г. Д., Скрипник Р. Л. Офтальмологія: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2011. 424 с.
2. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
3. АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

4. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.
5. Miller N. R., Newman N. J., Biousse V., Kerrison J. B., eds. Walsh and Hoyt's Clinical Neuro-Ophthalmology. 6th ed. Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins, 2005. 2500 p.
6. Tabbara K. F., Gold D. H., eds. The Eye in Systemic Disease. 2nd ed. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer, 2006. 800 p.
7. Zierhut M., Pavesio C., Ohno S., et al., eds. Intraocular Inflammation. Berlin: Springer, 2016. 1755 p.

Медикаментозна терапія в офтальмології, шляхи введення лікарських речовин.

1. Жабоедов Г. Д., Скрипник Р. Л. Офтальмологія: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2011. 424 с.
2. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
3. American Academy of Ophthalmology. Fundamentals and Principles of Ophthalmology. Section 2, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 592 p.
4. Bartlett J. D., Jaanus S. D., eds. Clinical Ocular Pharmacology. 5th ed. St. Louis: Butterworth-Heinemann, 2008. 832 p.
5. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.
6. Gaddipati S., eds. Ocular Therapeutics Handbook: A Clinical Manual. 4th ed. Thorofare, NJ: Slack Incorporated, 2021. 232 p.

Найбільш поширені сімейні наслідування хвороби органу зору.

1. Бездітко П. А., та ін. Клінічна офтальмологія: посібник. Харків: «Друкарня Мадрид», 2021.
2. Жабоедов Г. Д., Скрипник Р. Л. Офтальмологія: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2011. 424 с.
3. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
4. American Academy of Ophthalmology. Ophthalmic Pathology and Intraocular Tumors. Section 4, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 448 p.
5. American Academy of Ophthalmology. Pediatric Ophthalmology and Strabismus. Section 6, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 464 p.
6. Traboulsi E. I., ed. Genetic Diseases of the Eye. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2019. 1160 p.
7. Yanoff M., Duker J. S., eds. Ophthalmology. 6th ed. Edinburgh: Elsevier, 2023. 1440 p.

Цукровий діабет: патогенез офтальмологічних симптомів (блефарити, ячмені, іридоцикліти, катаракти, глаукоми). Особливості диспансерного нагляду.

1. Бездітко П. А., та ін. Клінічна офтальмологія: посібник. Харків: «Друкарня Мадрид», 2021.
2. Пасєчнікова Н. В., ред. Діабетична ретинопатія та інші ураження очей при цукровому діабеті. Одеса: ТЕС, 2010. 160 с.
3. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
4. American Academy of Ophthalmology. Retina and Vitreous. Section 12, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 496 p.

5. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.
6. Ryan S. J., Sadda S. R., Hinton D. R., eds. Ryan's Retina. 7th ed. Edinburgh: Elsevier, 2022. 2560 p.
7. Уніфікований клінічний протокол первинної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги "Цукровий діабет 2 типу" [Електронний ресурс] / [М. К. Хобзей, М. В. Гульчій, А. В. Степаненко та ін.] // МОЗ України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.moz.gov.ua/docfiles/dod1118_2_2012.pdf
8. Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Цукровий діабет 1 типу у молодих людей та дорослих» [Електронний ресурс] / [М. К. Хобзей, М. В. Гульчій, Б. М. Маньковський та ін.] // МОЗ України. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.dec.gov.ua/mtd/dodatki/2014_1021_CD1_dor/2014_1021_YKPMCD_CD1_dor.doc

Інші рекомендовані джерела:

1. ICO Guidelines for Diabetic Eye Care [Электронный ресурс] / International Council of Ophthalmology. – Way of access: URL: <http://www.icoph.org/dynamic/attachments/resources/icoguidelinesfordiabeticeyecare.pdf>. – Title from the screen.
2. Updated 2017 ICO Guidelines for Diabetic Eye Care [Электронный ресурс] / International Council of Ophthalmology. – Way of access: URL: <http://www.icoph.org/downloads/ICOGuidelinesforDiabeticEyeCare.pdf>. – Title from the screen.
3. Diabetic Retinopathy Guidelines [Электронный ресурс] / The Royal College of Ophthalmologists. – Way of access: URL: http://www.icoph.org/dynamic/attachments/taskforce_documents/2012-sci267_diabetic_retinopathy_guidelines_december_2012.pdf. – Title from the screen.
4. Early Treatment Diabetic Retinopathy Study design and baseline patient characteristics. ETDRS report number 7. // Ophthalmology. – 1991. – Vol. 98, № 5 (Suppl.). – P. 741– 756. / Pubmed – Way of access: URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/2062510>. – Title from the screen.
5. Grading diabetic retinopathy from stereoscopic color fundus photographs-- an extension of the modified Airlie House classification. ETDRS report number 10. Early Treatment Diabetic Retinopathy Study Research Group. // Ophthalmology. – 1991. – Vol. 98, № 5 (Suppl.). – P. 786– 806. / Pubmed – Way of access: URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/2062513>. – Title from the screen.
6. Fundus photographic risk factors for progression of diabetic retinopathy. ETDRS report number 12. Early Treatment Diabetic Retinopathy Study Research Group. / Early Treatment Diabetic Retinopathy Study Research Group. // Ophthalmology. – 1991. – Vol. 98, № 5 (Suppl.). – P. 823– 833. / Pubmed – Way of access: URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/2062515>. – Title from the screen.
7. Care of the adult patient with cataract. American Optometric Association. [Электронный ресурс] / American Optometric Association // 2010 <https://www.aoa.org/documents/optometrists/CPG-8>
8. Ocular pathology M. Yanoff, J. W. Sassani. 6th edition. Mosby Elsevier Inc., 2009. 789 p. Chronic corneal ulcers /M.Murane., B.Duchtns., F. Majo/ Lab.The.2019.-148c.
9. TFOS DEWS II was published in the Ocular Surface Journal, July 2017.
10. Kanski, J.J. Clinical ophthalmology: A Test Yourself Atlas / J.J. Kanski. – Butterworth-Heintmann, 2002. – 178 p.
11. Behrens-Baumann, W. Genetics in ophthalmology / W. Behrens-Baumann. – Karger AG, 2003. – 223 p.
12. Klintworth, G.K. Genetic disorders of the cornea // Pathobiology of ocular disease / G.K.Klintworth, A. Garner. – Third edition. – New York: Informa Healthcare, 2008. – 712 p.
13. Lim, A.S. Colour Atlas of Ophthalmology: 5th Edition / A.S Lim, I.J. Constable, T.Y. Wong. – World Scientific Publishing Company, 2007. – 80 p.

14. CO Guidelines for Glaucoma Eye Care www.icoph.org/ICOGlaucomaGuidelines.pdf (PDF-2.1 MB)
15. Gupta A. Uveitis. Text and Imaging. / Gupta A. Herborg C.P., Khairallah M., Gupta V. // New Delhi: 2009. – 830 p.

17. Список електронних ресурсів для вивчення офтальмології

1. ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова НАМН України»
  - а. URL: <https://institut-filatova.com.ua/>
2. НУОЗ України ім. П. Л. Шупика (кафедра офтальмології)
  - а. URL: <https://nuozu.edu.ua/s/np/k/oftalmolohii>
3. ГС «Асоціація дитячих офтальмологів та оптометристів України»
  - а. URL: <https://ado-o.com.ua/>
4. AAO ONE Network (American Academy of Ophthalmology)
  - а. URL: <https://www.aaopt.org/one>
5. EyeWiki
  - а. URL: <https://eyewiki.aaopt.org>
6. ESCRS (European Society of Cataract and Refractive Surgeons)
  - а. URL: <https://www.es CRS.org>
7. CataractCoach
  - а. URL: <https://cataractcoach.com>
8. Eyetube
  - а. URL: <https://eyetube.net>
9. EyeRounds (University of Iowa)
  - а. URL: <https://webeye.ophth.uiowa.edu/eyeforum/>
10. Gonioscopy.org (University of Iowa)
  - а. URL: <https://gonioscopy.org>
11. The Ocular Oncology Service Atlas (Wills Eye Hospital)
  - а. URL: <https://www.shieldsoncology.com/atlas>

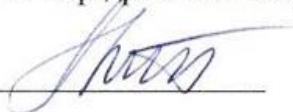
Додаткові ресурси:

1. <https://www.ebo-online.org/newsite/home.asp>
2. <https://www.es CRS.org/>
3. <https://esaso.org/>
4. <https://www.eugs.org/eng/default.asp>
5. <http://myeurotimes.blogspot.com/>
6. <http://www.glaucoma-association.com/>
7. <https://www.nlm.nih.gov/databases/freemedl.html>
8. <http://disser4all.org.ua/f39821.html>
9. <https://youreyesite.com/our-practice/>
10. <http://www.eyenews.ru>
11. <http://www.rusmedserv.com>
12. <http://www.visionscience.com>
13. <http://www.ophsource.org>
14. <http://www.revophth.com>
15. http://www.organumvisus.ru/index.php?option=com_frontend_page&itemid=187
16. <http://www.retina.org/retina>
17. <http://www.glaucomanews.ru>
18. <http://www.ophthal.org>
19. <http://www.osnsupersite.com>
20. <http://www.onjoph.com/portal/index.php>

21. <http://www.EyeSpaceMD.org>

Силабус з дисципліни «Офтальмологія» обговорено та затверджено на засіданні кафедри очних хвороб (протокол №1, від «29» серпня 2025 року)

Завідувач кафедри очних хвороб:

_____

Катерина ГРІЖИМАЛЬСЬКА

"29" 08 2025 року.